

➤ ANALİZ / SELİM TOSUN

SURİYE'DE GEÇİŞ DÖNEMİNDE HALK MECLİSİ: YAPISI VE SİYASAL ROLÜ

Giriş

Suriye’de gerçekleşen 8 Aralık devrimi, 61 yıllık Baas rejiminin kurumsal, ideolojik ve otoriter yapısının çöküşünü simgeleyen tarihsel bir kırılma noktası oldu. Rejimin çözülmesiyle birlikte Esed ve çevresi odaklı hizipçi vesayet sona ermiş; ülke genelinde idari, hukuki ve güvenlik mimarisinin inşası için müsait bir zemin oluşmuştur. Geçiş döneminin istikrarını sağlamak, kamu hizmetlerinin yürütülmesini temin etmek ve toplumsal mutabakatı merkezi bir zemine oturtmak amacıyla devletin en üst organlarının dizayn edilmesi, devrim sonrası dönemin en kritik konu başlıklarındandır.

Devrim sonrası oluşan yeni yürütme erki incelendiğinde, uluslararası çevrelerce sıklıkla düşülen en temel yanılsama Başbakanlık makamının varlığını koruduğu ancak pasif kaldığı yönündeki yorumdur. Başbakanlık makamı, 10 Aralık 2024 ile 29 Mart 2025 tarihleri arasında 109 gün boyunca geçiş sürecinde aktif olarak varlığını sürdürmüş, 2025 Geçici Anayasası ile tüm yetkilerini Cumhurbaşkanlığı’na devretmiştir. Yani mevcut durum bir “işlevsizlik” değil, kurumsal bir yokluk halidir. Yeni idari mimaride Başbakanlık şeklinde bir yürütme organı bulunmamaktadır; yürütme erki doğrudan geçiş dönemi Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara merkezli ve doğrudan atanan bakanlıklar/kurullar üzerinden yürütülen olağanüstü durum yönetimine dayanmaktadır.

Yeni dönemde idari ve siyasi dönüşümün merkezinde yer alan bir diğer kurum ise 12 Temmuz 2026 tarihi itibarıyla göreve başlayan geçici yasama organı konumundaki Halk Meclisi (Ana Geçiş Parlamentosu)’dır. Olağanüstü hal şartları ve geçiş döneminin güvenlik merkezli atmosferi, Halk Meclisi’nin de işlevselliğini doğrudan sınırlandırmaktadır. Meclisin mevcut pozisyonu tam teşekküllü

bir yasama organından ziyade “nispi yasama” olarak tanımlanabilecek bir yetki alanı ile sınırlıdır. Dolayısıyla meclisin fiili yaptırım gücünün ve yasama ağırlığının, halkın devrim sonrası beklediği sivil denetim seviyesine ulaşması ancak geçiş sürecinin kurumsallaşmasıyla mümkün olabilecektir.

Yürütme ve yasama mekanizmalarının mevcut pozisyonundan hareketle 12 Temmuz 2026’da ilk etapta 30 aylık bir görev süresiyle resmen açılan Halk Meclisi’nin hukuki ve kurumsal yapısını, 210 sandalyeli yapının takvimsel gelişimini, meclis başkanlığına seçilen Abdülhamid Avvak’ın rolünü, siyasal partiler alanındaki boşluğu, Süveyda ve Fırat’ın doğusu eksenli bölgesel temsil krizleri değerlendirilmektedir.

Halk Meclisinin Teşekkülü: Seçim, Atama Takvimi, Başkan Seçimi ve Sandalye Dağılımı

Halk Meclisinin teşekkülü, sahadaki askeri ve siyasi gerçekliklerin kademeli olarak hukuki bir zemine aktarılması sürecini temsil ediyor. Yasama organının meşruiyet zemini, Yüksek Seçim Komitesi kararları ve yayımlanan geçici anayasal bildirgeler doğrultusunda şekillendirildi.

Halk Meclisi, üçte ikisi (140 vekil) delege/seçici kurullar aracılığıyla seçilen, üçte biri (70 vekil) ise cumhurbaşkanlığı kontenjanıyla atanan 210 sandalyeli bir yapı olarak tasarlandı. İlk genel dolaylı seçimler 5 Ekim 2025 tarihinde gerçekleştirildi. Güvenlik ve idari koşullar nedeniyle aksayan bölgelerde tamamlayıcı seçimler kademeli bir takvime yayıldı: 23 Ekim 2025’te Tel Abyad ve Resulayn, 17 Mart 2026’da Rakka ve Tabka, 24 Mayıs 2026’da ise Ayn el-Arab, Haseke, Kamışlı ve Malikiyye seçim çevrelerinde belirlenen seçici kurullar ve bölgesel heyetlerce tamamlayıcı oylamalar yapıldı. Süveyda’nın içerisindeki ayrılıkçı Dürzi grupların bulunduğu alanlarda seçimler yapılamadığı için mecliste 3 sandalye boş kaldı. Ayrıca daha önce seçilen İdlib Milletvekili Dr. Muhammed Mustafa Kelsüm, 14 Haziran 2026’da kalp krizi sonucu vefat ettiği için seçim yoluyla belirlenerek yemin eden milletvekili sayısı 6’sı kadın olmak üzere 136 oldu.

Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara, kendisine tanınan üçte birlik kontenjan doğrultusundaki atamaları, 1 Temmuz 2026 tarihinde ilan etti. Bu kontenjan; 23 toplumsal kanaat önderi ve toplum tarafından tanınırlığı yüksek bazı isimler ile 47 akademisyen ve uzmandan (17 doktora, 12 yüksek lisans diplomalı) oluşturuldu. Atanan 70 vekilin de 15’i kadın olarak belirlendi. Yani Suriye’nin yeni Halk Meclisi’nde 6’sı seçimle, 15’i atama yoluyla toplam 21 kadın milletvekili görev aldı. Temsiliyet krizini aşmak amacıyla kontenjanında çeşitliliği tercih eden Şara’nın atadığı isimler arasında bulunan ve siyasi geçmişi olmayan oyuncu Rozina Lazkani en çok konuşulan ve ataması eleştirilen milletvekili oldu. Bu atama, uluslararası meşruiyet ve toplumun her kesimine hitap

etme stratejisi kapsamında değerlendirilebilir. Cumhurbaşkanlığı kontenjanından atanan diğer milletvekilleri arasında ise bölgesel seçimlere katılamayan bölgelerden kanaat önderleri, savaşta ailesini kaybedenler, Esed rejimi döneminde hukuksuz şekilde tutuklananlar ve kimyasal saldırılardan sağ kurtulan vatandaşlar yer aldı.

Geçiş yönetimi parlamentoyu 12 Temmuz 2026 tarihinde Şam’daki meclis binasında Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara, Dışişleri Bakanı Esad Hasan Şeybani, İçişleri Bakanı Enes Hattab ve uluslararası diplomatik misyon temsilcilerinin katılımıyla resmen açtı ve vekiller yemin ederek göreve başladı. Toplam 136 seçilmiş/delege vekil ve atanan 70 kontenjan vekiliyle birlikte açılışta hazır bulunan 206 milletvekili yemin etti. Açılış oturumunun genelinde Cumhurbaşkanı Şara’nın salona girişi, konuşması ve program akışının devamında alkış seremonisine yer verilmemesi de dikkat çekici bir husustu. Milletvekilleri ve gözlemcilerin sergilediği bu tutum, yeni dönemde oligarşik bir zemin oluşturulmayacağına dair bir niyet beyanı olarak yorumlanan önemli bir sembolik tutumdur. Şara’nın da bu durumdan herhangi bir şekilde rahatsız olmadığı gözlemlendi.

Kurucu meclis niteliğindeki bu yapının 30 ay olarak belirlenen görev süresi boyunca kalıcı anayasa hazırlığına katkı sunmak, genel seçimlerin hukuki altyapısını oluşturmak ve geçiş hükümetini denetlemekle ilgili görevleri yerine getirmesi planlanıyor. Milletvekillerinin temsil oranları da ülke genelindeki nüfus oranlarıyla büyük ölçüde orantılı şekilde dağılmış durumda.

Sandalye Grubu	Belirleyen / Kaynak	Stratejik Fonksiyonu
136 Vekil (<i>Seçilmiş/Delege</i>)	Seçici Kurullar ve Bölgesel Heyetler	Saha meşruiyeti, yerel aktörlerin ve aşiret yapılarının sisteme entegrasyonu
70 Vekil (<i>Atanmış Kontenjan</i>)	Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara	Teknokratik hafıza, nitelikli insan kaynağı ve etnik/dini grupların temsili

Dr. Abdülhamid Avvak’ın Meclis Başkanı Seçilmesi: Hukuki ve Akademik Profil

12 Temmuz’daki ilk oturumda yapılan Meclis Başkanlığı seçimi, yeni dönemin yasamada kurumsal ve sivil niteliğini anlamak açısından da kritik bir gösterge oldu.

Demokratik usullerle gerçekleşen seçim yarışında; Türkiye’de uzun yıllar akademisyenlik yapmış, uluslararası hukuk uzmanı ve devrim sonrası Anayasal Bildirgeyi hazırlayan komisyonun başkanı

Dr. Abdülhamid Avvak (el-Awak) 99 oy alarak 30 aylık geçiş döneminin ilk Halk Meclisi Başkanı seçildi. Diğer adaylardan Müeyyed Kabalavi 75 oy, Muhammed Korej ise 31 oy aldı.

Adaylar arasındaki oy dağılımı meclisteki çoğulcu yarış ortamını gösterirken; vekillerin tercihi- ni anayasa ve hukuk mimarından yana kullanması, yürütmedeki güvenlik merkezli yapılanmaya karşı yasama erkinin başına anayasa uzmanı sivil bir figürü getirerek yürütmeyi hukuki zeminde dengeleme ve sivil bir fren-mekanizması kurma iradesini yansıtmak olarak yorumlanabilir.

MECLİS BAŞKANLIĞI OYLAMA SONUÇLARI

Dr. Abdülhamid Avvak (Başkan) (99 Oy)

Müeyyed Kabalavi (75 Oy)

Muhammed Korej (31 Oy)

Başbakanlık makamının ilga edildiği, yetkilerin Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara ve kabinesi elin- de toplandığı bir sistemde, Halk Meclisi’nin yürütmeyi ne ölçüde denetleyebileceği şimdilik belir- sizdir. İlk etapta 30 aylık bir görev süresiyle sınırlandırılan meclis, Cumhurbaşkanlığı kararname- lerini onaylayan bir “tasdik organı” olma pozisyonuyla, kendi karakterini ortaya koyan “kurucu bir parlamenter güç” olma ikilemi arasında sıkışabilir. Türkiye tecrübesine sahip hukukçu aka- demisyen Abdülhamid Avvak’ın 99 oyla meclis başkanı seçilmesi, meclisin en azından anayasal zeminde yürütmeye karşı sivil denge oluşturması açısından önemlidir. Geçici Anayasa hazırlama sürecinde Ahmet eş-Şara ile yakın çalışan Avvak’ın bu süreçte yürütmeyle diyalog sorunu yaşa- mayacağı değerlendirilmektedir.

Geçiş Döneminin Partisiz Parlamentosu

Suriye’de siyasal katılımın önündeki en belirgin engel, kurumsal anlamda işleyen siyasal parti- lerin bulunmamasıdır. Baas Partisi ve güdümündeki yapıların 8 Aralık devrimi sonrasında ilga edilmesinin ardından ülkede yasal zeminde faaliyet gösteren, kitle tabanına dayalı geleneksel bir siyasal parti bulunmuyor. Mevcut meclis üyeleri siyasi parti temsilcisi olarak değil; bölgesel seçici kurulların temsilcileri, teknokratlar, aşiret önderleri veya cumhurbaşkanlığı kontenjanı ile meclise girdi. 30 aylık görev süresi boyunca Avvak başkanlığındaki meclisin en zorlu sınavı, siyasal reka- betin önünü açacak kapsayıcı bir Siyasal Partiler Kanunu’nu yasalaştırmak olacak.

Devrimin üzerinden geçen 19 aylık süreç, siyasal partilerin kurulmasına dair beklentiyi her ge- çen gün artırmaktadır. Son bir asrı işgaller, askeri darbeler ve Baas rejimi gibi baskı unsurlarının

gölgesinde geçiren Suriye halkının belirli bir kesimi, 8 Aralık devriminin sonuçlarını siyasi zeminde de görmek istiyor. Bu bakımdan Halk Meclisi’ne dair halk beklentisinin dozu da oldukça yüksek. Ancak bununla birlikte öncelik ülkenin yeniden imar ve inşası olduğu için olağanüstü hal durumunun devamlılığı genel olarak makul karşılanıyor. Siyasal partiler konusu, yakın gelecekte olmasa da Suriye’nin uzun vadede en hassas iç meselelerinden birisi olacaktır.

Gerçek anlamda siyasal partilerin bulunmadığı bir parlamentoda siyaset; fikri programlar üzerinden değil, şahsi nüfuzlar, aşiret dengeleri ve bölgesel aidiyetler üzerinden yürütülmeye müsaittir. Eğer 30 aylık geçiş dönemi içerisinde kapsamlı bir Siyasal Partiler Kanunu çıkarılmazsa, bir sonraki seçimler toplumsal tabanı birleştirmek yerine aşiretsel ve bölgesel mikro-milliyetçilikleri körükleyebilir.

Bölgesel Temsiller ve Saha Dinamikleri

Halk Meclisinin toplumsal meşruiyeti ve coğrafi kapsayıcılığı, sahadaki fiili kontrol alanları ile sosyal dinamiklere bağlı olarak vilayetler arasında ciddi farklılıklar gösteriyor: Tam ve doğrudan temsilli vilayetler (Merkez ve Batı Hattı), Doğu Fırat ve Cezire bölgesinde dolaylı temsil (Haseke, Deyr-i Zor, Rakka) ve Süveyda krizi ve temsilsizlik (Güney Hattı) şeklinde üç tür bir temsiliyetin öne çıktığı görülmektedir.

Ekim 2025 itibarıyla yapılan seçimler ve Cumhurbaşkanı atamaları sonucu Suriye nüfusunun ve ekonomik faaliyetlerinin yoğunlaştığı Halep (46 vekil), Şam Kırsalı (17 vekil), Şam Merkez (15 vekil), Hama (17 vekil), Humus (18 vekil), İdlib (17 vekil), Dera (10 vekil), Lazkiye (11 vekil), Tartus (7 vekil) ve Kuneytra (5 vekil) vilayetlerinde seçim takvimi ve cumhurbaşkanlığı atamaları sorunsuz işletildi. Bu 10 şehir, meclisteki en güçlü sandalye ağırlığına sahip omurgayı oluşturuyor.

Diğer yandan Haseke (17 vekil), Deyr-i Zor (16 vekil) ve Rakka (9 vekil) için ayrılan sandalyeler; Şam ve Halep gibi güvenli alanlara göç etmiş bölge mensupları, merkeze müzahir aşiret liderleri ve doğrudan Cumhurbaşkanı Ahmed eş-Şara’nın kontenjan atamalarıyla dolduruldu. Fırat’ın doğusu ve Cezire bölgesinin meclisteki temsili, sahadaki dinamikler nedeniyle Şam’ın aşiret diplomasisi ve bölgesel dengeleme stratejisini üzerine şekillendi.

Süveyda (5 vekil) vilayetinde ise süreç kilitlenmiştir. Bölgedeki özerklik/ayrılıkçılık eğilimleri ve yerel Dürzi dini liderliğinin (özellikle Hikmet el-Hicri kanadı) merkezi idareye mesafeli tutumu ve boykotu nedeniyle seçimde tahsis edilen 3 sandalye tamamen boş kaldı. Cumhurbaşkanı kontenjanından ise 2 milletvekili atandı. Boş kalan 3 sandalyenin atamalarla da doldurulmaması, Şam idaresinin Süveyda’nın seçim yoluyla temsili için müzakere yollarını açık tutma yönündeki yapıcı esnekliği olarak değerlendirilebilir.

Süveyda’da seçimlerin yapılamaması nedeniyle 3 sandalyenin boş kalması, Şam yönetiminin bütünlüğü sağlama konusundaki en hassas karnıdır. Zira Süveyda meselesi İsrail’i ve doğal olarak Suriye’nin uluslararası ilişkilerini de doğrudan ilgilendiren temel bir sorundur. Şam yönetimi, ülkenin bütün olduğunu meclis üzerinden göstermek istiyorsa İsrail’in varlık gösterme çabasında olduğu Suriye’nin güneyi meselesinin sembolü haline gelen Süveyda sorununu çözüme kavuşturmak zorundadır.

Sonuç

Suriye Halk Meclisi, yasamanın da işlerlik kazanmasını sağladığı için ülkenin yasama-yürütme-yargı mekanizmasını kurarak kurumsal bir devlete dönüşme çabasının önemli bir test sahasıdır. Meclisin yapısı ve siyasi iklime göre, sürecin bir iyi niyet göstergesi olarak değerlendirilmesi gerektiği ve beklentilerin asgari seviyede tutulmasının daha makul olacağı görüşü hâkimdir.

Özetle; Suriye Halk Meclisi, devrimin ardından toplumsal meşruiyeti sivil siyaset zemininde yeniden kurma ve kurumsal devletleşmeyi sağlama yolunda atılmış en somut ve kritik adımlardan biri olmuştur. Ancak bu yapının geçici bir idari organ olmanın ötesine geçerek kalıcı bir omurgaya dönüşebilmesi; önündeki 30 aylık kritik geçiş sürecinde kendisini yürütme erkinin ve güvenlik bürokrasisinin gölgesinden kurtarıp özgür bir denetim gücü kazanabilmesine, toplumsal kesimleri kapsayacak bir anayasal zemini inşa edebilmesine bağlı olacaktır.

İNSAMER
İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

www.insamer.com